СӨС ХЫГЫРЫҒЧАА ПИРӘЛЧЕ

Аның пастағы хабары

ПІСТЕ ИСТІГ ПАЗА ХЫНЫҒ

Мин «Ленин чолы» газетаа пастағызың ңа хабар пасчам. Аал хонии техникумында ўгренчем. Пеер он класс тоосхан соонда кіргем зоотехниктер пӧлиине. пуўл ікінчі чылы парир. Мин пу хабарда ўгренчілернің чуртазынаңар пас пирерге сағынчам.

Пістің техникумда пір муң артнинаң ўгренчі. Прайзынаң кбп зоотехниктер пӧлиинде. Пістің ўгредіг тузы хынығ иртче, удаа практикаа чӧрчебіс, лабораторияда тоғыстар итчебіс. Практикаа техникумның ўгредіг хозяйствозынзар, алай ба «Москва» совхозсар чӧрчебіс.

Пістің оол-хыстар күскүзін ўгредіғ хозяйствода тоғынчалар. Олар анда от пилетирінде, хыра тоғызында араласчалар, огород тамаан чыыпчалар, яблах хасчалар, пўдірігчілер сосха кошаразы итчелер.

Піс пос туста даа холларыбыс пос салып одырбинчабыс. Аймах - пасха кружоктарға, секцияларға чӧрчебіс. Пістің техникумның оркестрі пар. Удаа хыныг ийрлер иртірчебіс, полған на сай ойын көзітчебіс. Пістің чахсы сарнапчатхан, стихтар хығырчатхан оол-хыстар көптер. Чахсы сарыннарынаң кізі істін көӧретчелер Александр Рейц, Владимир Коробушкин, Лидия Шумихина, Любовь Костючек паза аннаң даа пасхалары. Пу тоғыснаң чахсы устап парча оларның пастағчылары Герб Леонидович Потылицын.

Пістің ідӧк улуғ хайығ спортха айландырылча. Ўгренчілер улуғ хынысnаң чӧрчелер гимнастика, волейбол, санадаң чылчаң, чўгўрчең секцияларға. Ниик атлетика секциязы чахсы тоғынча. Андар хынып чӧрчелер Ирина Толмашова, Римма Кузнецова. Лиза Виль, Валера Астанаев, Саша Колбасов паза аннаң даа пасхалары. Пу секциянаң устап парча тренер Николай Иванович Патрин. Ирткен чылда олар удаа марығларға чӧрченнер, пўўл дее оларның күннің сай тренировка полча. Пістің ўгренчілерге прайзына тоғыс табылча, техникумда полбаза. группада хайди даа идер ниме пар.

А. КИРГИНЕКОВА,
аал хонии техникумынын ўгренчізі.

НАА ЧУРТХА

Пу ирткен чайғызын тасхын полып, Ағбанда кӧп семья иб-чурт чох чат халған. Оларны школаларзар, Культура туразынзар, клубтарзар көзіргеннер. Соонаң город тастында трикотаж фабриказынзар килчеткен тимір чолда кізі чуртаҷаң вагоннар турғызылған.

Олох туста пасха городтарның, студенттернің полызинаң улуғ панельліг туралар пўдір турғаннар. Хысхаҷах тустың аразында городта кӧп хадыллыг туралар, мискелер ле чіли, ӧс сыхханнар. Іди, пу күннерде пазох ікі тура тимге сыхты. Некрасов улицазында 80 квартиралыг паза Крылов улицазында 60 квартиралыг тураларзар 140 семья көсче. Теесте «Октябрьның 40 чылы» улицада пазох пис хадыл ікі тура турча.

Пу оңдайнаң, хысхы соохтар читкенче суға кірген семьялар чылыг, истіг тураларзар көзіп аларлар.

В. ПОЛИТОВ.

НОҒА ХАКАС ТІП АДАЛЧАБЫС

Чоныбыс ады — хакас. Хайдаң алылған сӧс полчаң ол, хайзы чонның тілінең кірген? Хытаттарның пурунғы пічіктерінде пістің чир, пурунғы хазнабыс ідӧк адалчаң полтыр.

XIII векте моол чаачылары, пістің чирлерні чаанаң ўредіп, кӧп нимелерні чох ит салғаннар. Ана олох ондайнаң пістің чонның «хакас» тіп адалғаны ундул парған. Ол ат Илбек Октябрь революциязы сылтаанда хатап тіргізілген.

Сағам чонда «хакас» теен сӧс чайыл парған. Пу сӧстің алысханын кӧр килзе, підн адаларға кнрек: «хаас». Че піс сағам ол сӧстің пілдізінде качинец ле (диалект) тіп пілчебіс. Сынында «хаас» — пістің чоннын тилекей ады. Тіл кнреенде улуғ ўгредігліг кізілернің пічіктерінде «хаастар» тіп сӧс пістің пурунғыларыбыстың адын пілдіртпче. «Хаас» — пурунғы «хакас» тіп сӧстің хубулғаны.

Улуғ ўгредігліг кізілер сағызында «хаас» сӧстің пілдізі андагох ӧбекелер (пурунғылар) «илбек кізілерні» хакас тіп адачаң полтырлар.

В. БУТАНАЕВ.
Ташкенттегі хазна университединің история факультединің студенті.

25 чыл пазынаң

Ирткен чаада Борис Иванович Орешков матырларның пірсі полған. 1ди ол 6 августта 1944 чылда Слава орденінең таныхталған. Че матырға ол туста аарлыг сыйыхты аларға киліспин парған.

Сағам Борис Иванович Орешков «Москва» совхозта механизатор полча. Пу күннерде военкомат тоғынчылары ағаа Слава орденін читір пиргеннер. Іди сыйых 25 чыл пазынаң әззін тапты.

Н. АМЕЛИН.
Ағбан пилтір районы.

Читі чыл мының алнында Кувейт пос алынча хоныхха читкен. Аның ӧӧн городының полған на районына олғаннар садтары ікілер килісче. Садтарда олғаннарны пічік хығырарға, сан санирға угретчелер, школаа тимнепчелер.

Сомда: Кейфан садтағы палалар.

Сомға Р. Мосеев суурған.

ТАСС фотохрониказы.

«ЛЕНИН ЧОЛЫН»—ПОЛҒАН НА СЕМЬЯҒА

КИРЕК ІКІ ПАСХА

Асхыс чоғархы ортымах школаны Парасковья Мартқачакова ирткен чыл тоосхан. Амды ол позынын аалында почтальон полча. Прай чон аның тоғызын хылыхха алча. Аал чуртаҷчыларының газета-журналларын, письмоларын, тынағдағыларның ачаларын сала даа тудыг чох ағыл пирче.

— Пістің почтальон Парасковья тоғыс идерге пабазын суура ӧӧктептір. Набазы Гавриил Егорович Марткачаков тоғысха айдас кізі, илееде чыллар тракторда тоғын парир, — тіпчелер Калининнің адынаң совхозтың тоғысчылары.

П. Марткачакова чоннаң тіл алыс пілче, чонның киреқсінізін чахсы сизінче. «Ленин чолында» сыххан статьяларны, алыптыг нымахтарны, тахпахтарны, чоохтарны хығырығчылар хайдар-хайдар хынып хығырчалар. Олар Парасковьядаң піди сурчалар:

— Ам килер чылда пос тілінең сыхчатхан газетада хайдаг нымахтар, тахпахтар, чоохтар сығарарлар?

Почтальон хыс оларға ипти нындырып одырча. Оох олғанныг кізілерні «Веселые картинки», «Мурзилка», «Пионерская правда» газета-журналларға пазындырча. Ипчі чонға «Крестьянка», «Работница», «Здоровье» журналларның тузазынаңар чоохтапча.

Совхозтың тӧртінчі фермазында тоғынчатхан коммунисттернің прайзы даа «Правда», «Сельская жизнь», «Известия», «Партийная жизнь», «Политическое самообразование», «Коммунист» газета-журналларға пазынчалар. Пу аалда прайзынаң пурнада фермаңың тоғынчызы Мария Егоровна Топоева пазынған, аның соонаң ферманың санчызы Николай Павлович Майнагашев. Оларның хайзы даа 1970 чылда «Ленин чолы», «Советская Хакасия», «Сельская жизнь», «Правда» газеталарны, «Огонек», «Крестьянка» журналларны хығырар.

Газета-журналларны Асхыс чоғархы ортымах школаның ўгретчізі Вера Андреевна Кабаева 62 салковайға пазын салған. Чабан Н. А. Идимешев 40 салковайға читіре газета-журналларға пазыңды. Аның ачазы Асап аймах-пасха газета-журналларны аларох.

Асхыс чоғархы почтадаң сығара ікі кізі тоғынча. Аңчыл чон, Казановка, Улуғ кичіг аалларға почтаны Любовь Кулемеева таратча. Че аны чахсы тоғынча тібинче мындағылар. Любовь Кулемеева анчыл чондағылардың газета-журналларын, улебин, садыг иттчеткен кізее артыс сал парыбысча. Аннаңар мындағылар газета-журналларын аларға магазинзер килчелер. Іди оорли ла тастабысхан нимелер аймасчалар. Ідӧк ол Улуғ кичігзер удаа чӧрбинче. Парза, газета-журналларны пір хучах апар пирче. Анаң пічіктерні анда-мында ла чая тастабысча. Олары чилге хаптырчалар, наңмырға ӧл полчалар. Че андағылар почтальонға хомай тоғынчазын тіп ноға-да чоохтанарға хорыхчалар. Л. Кулемеева газета-журналларға пазындырар тоғысты идерге ам даа сағынминча. Аннанар Асхыстағы мал совхозының пиазінчі фермазында партинай организация хачызы В. Канзычаков газетаа пазындырын позына алған.

Казановтағы сигіс чыллық школаның угретчілері Н. П. Красов, Д. М. Кулемеев, Е. Е. Тымаева паза пулардаң даа пахалары газета-журналға пазындырарын пастабысханнар.

Печать таратчаңнарның ползинаң, сымдах почтальоннарның күстенізінең, пу адалған аалларда ам килер чылда полған семья газета-журналлар ал турына ізенерге чарир.

Н. БОРГОЯКОВ.

—⊙—

НИНАНЫҢ КҮЛИИ

Газетаа, журналға пазынын хайдар чапчаң парча Ағбан пилтіріндегі ағас комбинадында. Пулуғ тоғыста маңат араласча чинхыс Нина Романовна Игнатенко КПСС членіне кандидат.

Хайда ла көрбессің Нинаны кви танциялар тудына ойлап чөргенің Комбинат управленнезінің полған на тоғынчызынаң тоғасхан 36 кізі газета, журналны кбп ахчаа пазындылар. Іди Борис Арефьев, Даниил Ковалев, Виталий Алексеев 30-ар салковайға читіре аларлар аймах газеталар, журналлар. Пуларға тиңнезерге хынчатханнарның саны күннің сай хозылча. Пазох адапчам—мында Нина Игнатенконың ўлузі улуғ. Пўўнгі ле күнге ол хада тоғынчатхан, хости чуртапчатхан арғыстарын 571 салковайға газета-журналларға пазындыр салған.

Н. АМЕЛИН.

ПАМЯТНИКТЕРНІ ХАЙРАЛААИРҒА

ЛЕНИНГРАДТА ИРТКЕН УЛУҒ ЧЫЫЛЫҒДАҢАР

Пўўл Ленинградта сентябрьның 2-чі күнінең 8-ке теере Чон аразындағы симпозиум тоғывған. Аны аарлыг орыннарны паза памятниктерні хайраллаҷан Интернациональнай Совет иртірген. Хысхаҷахти ИКОМОС ЮНЕСКО тирге чарир.

— ИКОМОС — чиит организация. Ол Варшавада 1965 чылда тӧстелген. Аның киреене кірче: памятниктерні хайраллапчатхан тилекейдегі ӧтіг пілістіг специалисттерні піріктірерге, оларның аразында палғалыс тударға, пілістерінең алызарға паза наа ондайлар полза, оларны удур-тӧдір узур турарға, — теен ИКОМОС-тың президенті Пьера Гацнола (Италия).

Түгенчі чылларда симпозиумнарда мындаг ӧурығлар ўзўрілген: тастар иргіленчеткені, историческай тураларның сых тартынчатханынаң күрезіг апарары, тураларда ағастаң пудірілген нимелерні хайраллиры.

Симпозиумда совет ученайларының паза специалисттерінің докладтарын улуғ хынысnаң удурлааннар. ИКОМОС-тың вице-президенті, Совет Комитединің кнезінің орынчызы В. И. Иванов «Культура памятниктері паза общество» тіп доклад иткен. Совет государствозы тӧстелген күннерденок сығара культура памятниктерін хайраллирға хайыг салылған. Илбек Октябрьның соонаң В. И. Ленин история кірген архитектура памятниктерін хайраллирдаңар илееде декреттерде хол салған. Ол декреттер хоостыра чирсуубыста амға теере кӧп памятниктер хаираллаҷа, олар, чонның коңнін пайыдып, полған на кізіні Чир-сууна хынарға, түгеде пирің саларына үгредерге полысчалар, таныхтаан докладчик.

Искусствовед наукаларының докторы, Совет Комитединің кнес орынчызы И. В. Маковецкий «В. И. Ленин Суста ызыға» тіп доклад иткен. Докладчик сағам Суста хайдаг тоғыстар иділчеткенінеңер, Зыряновтың паза Петрованың туралары алындағы көрімнерін алынчатханынаңар, хайда В. И. Ленин ызыг тузында чуртаан, чоохтап пирген. Прайзы 33 тура иргідегі чіли іділерлер. Ол санда волость управазы, хариб, чурт сиденнері, сарайлар, мылчалар, хутухтар. Пу нимелерні тимге сығарарында араласчалар архитекторлар, реставраторлар, историктер паза этнографтар.

И. В. Маковецкий докладының ікінчі чардығында, А. П. Окладников академиктің устаанаң Заполярнай экспедицияда аралазып, Пус талай хазындағы хаҷан-пурунғы орыс городы Зашиверскті сыныхтааннарынаңар чоохтап пирген. Зашиверск город 17 вектін ортызында наа чир асчаң орыс кізілерінең пудірілтір. Ол тустағы чалғыс ла ағас тигіриб пудін халтыр. Ол сіveенің істинде полған одыр. Аны экспедиция кірчен пудіріг тапханынаңар киречілепче.

Симпозиумда Югославиядаң, Италиядаң, Японияда, Франциядаң паза даа пасха чирден килгеннер доклад иткеннер.

Симпозиумның араласчылары орыстарның узынаң танызар ўчун Новгородты, Кижидегі заповедникті, ідӧк Ленинградтың аарлыг орыннарын, Эрмитажты хайхап корглееннер.

П. КАРАЛЬКИН,
РСФСР-ның культура паза история памятниктерін хайраллаҷаң обществоның члені, симпозиумның араласчызы.

НАА МАГАЗИН КИРЕК

Ағбан городтағы 67 № магазинні прайзы ілче полар. Ол рынок істінде турча. Мында паазы тузірілген товарлар садылча.

Садығчы полып илееде чыллар Ксения Васильевна Калачева істен парир. Мының алнында ол апсаанаң хада тоғынған. 1958 чылдаң пеер Ксения Васильевна магазин устағчызы полча. Позының полысчызына Галина Симонованы кирген. Амға теере хада тоғынчалар, садыг киреен пір дее хати хомай атха кирбнн парирлар. Нинче-нинче махтағлыг пічіктернең таныхтатханнар.

Ксения Васильевна позы улуғ частыг кізі. Ўр ниместе тынаға сыххан, че ибінде одырып сыдас полбаан, тоғысха көнік парған көнні пір дее сообаан. Анан аны садығчылар постары пазох ол тоғызына нандыра кир салғаннар. Амды Ксения Васильевна, пазох наа көңніліг полып, ікінчі айы садығда істен парир. Ағбан город ӧсче. Аны мының алнындағызынаң тиңнеп полбассың, чоны даа көптелче. Аннаңар паазы тузірілген товарлар сатчан магазиннер санын хозарға кирек тіпче Ксения Васильевна Калачева

Ағбан городта промтоварлар сатчатхан магазиннер көптелче, че оларның чадыбысхан товарларын хайдар идерге — піссер, паазын тузірген нимелер сатчаң чирзер, ағылчалар. Садыг базаларынан даа пеер көп ниме ысчалар. Оларны ахчаа айландырза, нинче-нинче муңнарға чит парча. Че садыг орны алғыдылбинча, олох ла позы. Магазин резина нимес чазыларға. Аннаңар сағамғы күннің пу киреқсініэі — магазинібісті алғыдарға. Мына піди хомзынып ала, улуғ тын салча иргі садығчы.

Городтағы садыг киреенін устағчылары пу кирекке ноға-да пір дее хайыг салғаннары чоғыл. Таң, ундупчалар ба?

Городта тузірілген паалыг нимелерні сатчаң улуғ магазин кирек, ол магазинні прай хыринаң (көрімінең, көзідімнең) чазағлыг идерге. Андада чонға кирек товарлар садыг складтарында ірікteeнче чатпастар. Чуртастың наа кнреқсіністері хоостыра тоғынарға даа чахсы полар.

И. КОКОВ.

ЧАЛҒЫС ТЫТ

Хазыр чиллерге толғатхан,
Харлыг порааңға харлыххан,
Ханаттыг хустар тўнеткен.
Хыр пас парған чалғыс тыт.
Хас-хачаннаң пу чирні
Хырых тыт сыны тіченнер,
Халбах пурліг хазыннар,
Хынза, пілче полардар?!
Хара пурумда тіпчелер,
Хырых тыт мында ӧскеннер.
Харсаатыг аннар ол туста
Хырых тытха көленчеңнер.
Чайғы чіли, чиллар иртче,
Чарых суғ чіли, чоллар халча.
Чўрекке истіг чайғы чоллар
Чуртас тамырыңа пасха ба.
Чоохтанған полза чалғыс тыт,
Чоңға аны искірерүң.
Чахсы-чабанның иртkeніи
Іңнырбын-чаңнын чоохтырчых.

М. НЫМЫРТАГОВ.

«Ленин чолы» пазынала ўч хат сынчах өтөрөшкө, четвергө, субботада.

Сіліг чирлерім ибіріп, Сыр теең аалға читкем. Мының сымдах чоңынаң тоғазарда, сылағай азырым кирек тее чох полгай сағынғам. Хачаңда пу даа аалда азырыма хазалғаннар полғлааннар. Че аннаң пеер илееде тус ирт парған. Чара састырған палырлар пўткленн, узун тіллерін ўзе саптырғаннар олох тохпах тіллерінең халдылар, куннегчілернің хозанни осхас тоғыр-пағыр ойласчаң харахтары амды кӧні ле корчелер тіп сағынып, аалның азаанда тўрче тынанып алим тіп, одыр салдым.

Кун хандыра. Чылытча маңат. Аал істінде адай-хус ла аар-пеер пас чӧрче улицали. Ээлері, тізең, тоғыста осхастар.

— Сни пар, ічең, пар, ўгрені позым

рында мындарох. Амды, тізең, ас кизіп, от саап совхозха маң чох туста, пір ай артинаң ибінде чат парир.

— Тайма, тайма — чоохха ара кірісче пір ирен. — Ибде ле чатпаан ол. Нинче кӧрзем, анча магазин ибір турған. Ічезі ахча пирбезе, тасхар полза, таап алып, ибінде полза, одырта, матап кушлет салыбысча. Анзы хайдар парар, чалғыс оолғына ахчазын арағаа чайа тасти пирче.

Ана іди, Сыр аалында ик порда, күстіг тузындағы Алексей, Дарья Владимировна Барахтаеваның мойнына одыр салып, ічезінің иннілерін тизе чыс парир.

Мыны азырыма хаап, албы-чилбі ит париғанымда, хости аалдаң, Палғаниаң, маңзыттыг тіл читкең:

ХЫЗЫЛ ТИРІС ХАРЧЫХТАР ХАН-СӦЛ СОРЫП ОДЫРЧАЛАР

даа чылдып алам. Маға кӧрбе, магазинзер парыбох килем. Ундутпаспын. Син орайлатчазың, ічең, маңзыран, — истілче маға оол кізінің амаллыг чоғы. Ічезіне хайдар паарсастыг ўннең айланча. Сағынчам, хайди орта чоохтаан пір кізі піди: «Чир ўстўндегі прай ик сіліг ниме төреен күннің сустарынаң паза ічеңіц сўдінең». Аннаңар хачан даа іче кізее аарлас. Пу туста, тізең, турада пазох истілче:

— Тибірең, ічең, тибірең. Чӧріп ал тузында. Ам даа ит сыдирың. Пілчезің пит ахча ойдайын...

Чиит оол ічезін хайдар-да ысчатхан полтыр. Алай пірее курортха ба, хныза, тойға полар. Алай оланаң ла хада ӧскен чонынзар ааллап парча ба.

Тўрче поларынаң, хырымча хаңаалыг улуғ арах ипчі ирте халды. Хатыг хаңаара азых-тўлўк салылтыр. Сырайы мӧнlӧ. Тойға, аалға іди парчатханын пу позым полғали кӧрбеем.

Чобар кӧрзем, чўреем ечидыр, ноза. Пу чуртха хайдар хыял тўсті тіп, хырымдағы туразар пастырдым. Иркін алтап, изең пирдім. Тӧрдегі орғаннаң хныхсыбаан яандырыг истім. Пазох чуреем ачи туст — мында ағырыг кіаі пар полтыр. Кӧрчем, постаң кізі орғанда чатча. Піл ле полбинчам — кемдір алнымда? Хысхаҷах састыг хыс па, алай тулуң ўрерге чит парған састыг оол ба. Пірее чирде пірeелерін мин іди піл полбиныбысчам табырахха.

Ол арада орғаң мычыр-мачыр пола туст, андартын кирілбінең хандыра сынныг оол чапчаң тура хонды. Чох, піди кӧрзең, хойралғаны, чырынганы пілдірбинче — азах-холлары пўдін полтыр. Істіме истіг ле пола туст. Кӧннім дее чарыбысты. Тілім дее тірілді, улуғ кізі аны-мыны сурыстырғлап нымыдынчам.

— Ічемнің чалғыс оолғы полчам. Адым Алексей. Родым саблыр Барахтаев. Сағам аны удезібістім.

— Хайдар? — сурчам.

— Хайди хайдар? — хахап парды ноға-да Алексейім. — Тоғысха чи! Паза хайдар полар. Пенсияа ла сыххам тіп, ибде одырчадар ба. Итсе, пенсия асхынах албинча, 52 салковай холға. Ікі кізее чидіспинӧкче. Асхынағох. А кізіден хомай чуртирға хынминохчазың. Ічем ам даа сыдир, ағаа 62 ле час. Аннаңар ам даа маңат сіреп халарға сағынча. Соонаң тоғынарға даа хынза, күзі хаппас. Амох ла ойлап халзын. Ол чабан полча, — тӧрдең торге пазып, ңптіг ле тўптестіріп одыр пу оол. Минің азырым кӧрбинче, мині пілбинче.

Миннең оспассың тіп, аны ибінде артызып, Алексейдеңер ӧтіре пілерге харазып, аал арали пар сыхтым. Тоғасхан иргі нанчыларнаң Барахтаевтснер чоох пастазам, пуларның сырайлары хуурта тарта тўсче, харахтары амох көгер халарбыс теен чіли, тізер-парар ла чир тілеп, ойлаза тўсчелер. Соонаң, тын алынып, хоптарың сығарчалар:

— Кирі ічезінің мойнында одырча. Пірдең хайдар пик чарбанып алған. Лнзы парасхан, хаҷаннаң сығара маңат тоғынып, чахсы ахчалыг пенсияға сыххан. Че оолғын, маңат тосхырар учўн, пазох чабан полып, бстеп парир улуғ кізі.

— Йа, піди кӧрзең, Алексей совхоз кізізі осхас. Аның чирінче сымдах тоғынчылар аразынча иптіг ле пас чӧрче. Че істенген күннерін айда санап кнлзең, ікі холың салаалары кӧп полар. Мына январьда 5 күн тоғынған, февральда тоғысха сығарға пір күн дее таап полбаан. Мартта 8 күн, апрельде 7 күн істенген. Пасха айлада чылыдып алам. Маға кӧрбе, магазинзер парыбох килем. Ундутпаспын. Син орайлатчазың, ічең, маңзыран, — истілче маға оол кізінің амаллыг чоғы. Ічезіне хайдар паарсастыг ўннең айланча. Сағынчам, хайди орта чоохтаан пір кізі піди: «Чир ўстўндегі прай ик сіліг ниме төреен күннің сустарынаң паза ічеңіц сўдінең». Аннаңар хачан даа іче кізее аарлас. Пу туста, тізең, турада пазох истілче:

— Тибірең, ічең, тибірең. Чӧріп ал тузында. Ам даа ит сыдирың. Пілчезің пит ахча ойдайын...

Чиит оол ічезін хайдар-да ысчатхан полтыр. Алай пірее курортха ба, хныза, тойға полар. Алай оланаң ла хада ӧскен чонынзар ааллап парча ба.

Тўрче поларынаң, хырымча хаңаалыг улуғ арах ипчі ирте халды. Хатыг хаңаара азых-тўлўк салылтыр. Сырайы мӧнlӧ. Тойға, аалға іди парчатханын пу позым полғали кӧрбеем.

Чобар кӧрзем, чўреем ечидыр, ноза. Пу чуртха хайдар хыял тўсті тіп, хырымдағы туразар пастырдым. Иркін алтап, изең пирдім. Тӧрдегі орғаннаң хныхсыбаан яандырыг истім. Пазох чуреем ачи туст — мында ағырыг кіаі пар полтыр. Кӧрчем, постаң кізі орғанда чатча. Піл ле полбинчам — кемдір алнымда? Хысхаҷах састыг хыс па, алай тулуң ўрерге чит парған састыг оол ба. Пірее чирде пірeелерін мин іди піл полбиныбысчам табырахха.

Ол арада орғаң мычыр-мачыр пола туст, андартын кирілбінең хандыра сынныг оол чапчаң тура хонды. Чох, піди кӧрзең, хойралғаны, чырынганы пілдірбинче — азах-холлары пўдін полтыр. Істіме истіг ле пола туст. Кӧннім дее чарыбысты. Тілім дее тірілді, улуғ кізі аны-мыны сурыстырғлап нымыдынчам.

— Ічемнің чалғыс оолғы полчам. Адым Алексей. Родым саблыр Барахтаев. Сағам аны удезібістім.

— Хайдар? — сурчам.

— Хайди хайдар? — хахап парды ноға-да Алексейім. — Тоғысха чи! Паза хайдар полар. Пенсияа ла сыххам тіп, ибде одырчадар ба. Итсе, пенсия асхынах албинча, 52 салковай холға. Ікі кізее чидіспинӧкче. Асхынағох. А кізіден хомай чуртирға хынминохчазың. Ічем ам даа сыдир, ағаа 62 ле час. Аннаңар ам даа маңат сіреп халарға сағынча. Соонаң тоғынарға даа хынза, күзі хаппас. Амох ла ойлап халзын. Ол чабан полча, — тӧрдең торге пазып, ңптіг ле тўптестіріп одыр пу оол. Минің азырым кӧрбинче, мині пілбинче.

Миннең оспассың тіп, аны ибінде артызып, Алексейдеңер ӧтіре пілерге харазып, аал арали пар сыхтым. Тоғасхан иргі нанчыларнаң Барахтаевтснер чоох пастазам, пуларның сырайлары хуурта тарта тўсче, харахтары амох көгер халарбыс теен чіли, тізер-парар ла чир тілеп, ойлаза тўсчелер. Соонаң, тын алынып, хоптарың сығарчалар:

— Кирі ічезінің мойнында одырча. Пірдең хайдар пик чарбанып алған. Лнзы парасхан, хаҷаннаң сығара маңат тоғынып, чахсы ахчалыг пенсияға сыххан. Че оолғын, маңат тосхырар учўн, пазох чабан полып, бстеп парир улуғ кізі.

— Йа, піди кӧрзең, Алексей совхоз кізізі осхас. Аның чирінче сымдах тоғынчылар аразынча иптіг ле пас чӧрче. Че істенген күннерін айда санап кнлзең, ікі холың салаалары кӧп полар. Мына январьда 5 күн тоғынған, февральда тоғысха сығарға пір күн дее таап полбаан. Мартта 8 күн, апрельде 7 күн істенген. Пасха айлада